

də pórke 'per la matança del porc' (Riells de M., 1964), on la vella soldadura de l'expressió es nota no sols per la sintaxi sense articles i la desaparició de la *-t*, sinó pel tancament de la *ó* en posició proclítica.

DERIV.: *Morent* part. actiu adjectiu no crec que es trobi en català fins a escriptors recents i (llevat de Joan Alcover en el seu estil bíblic) sense saba lingüística pròpia: es basa només en l'analogia de *dorment*, *brunzent*, en una absurda interpretació del NL piri-nenc *Morens*¹ i sobretot en un deplorable calc del fr. *mourant*; el que s'havia usat en català era *els morints* (Psalms d'Amer, Bernat Oliver, Isabel de Villena).

Moria f., carn de *moria*, V. *mori(e)*i, infra. *Moribund* [-*bundo*, Lacav.], pres del ll. *moribündus* id.,¹⁵ es va assajar *moribon*, *-bond* (Verdaguer etc.), però des de les obres de Fabra (*DOrt.* etc.) es restaurà *-bund*; *Viatge d'un Moribund*, títol del recull poètic de Joan Sales i Vallès (1952). *Moridor* [S. xv, *DAG.*, *AlcM*] «quan la claror darrera / daura 'ls penyals amb *moridora* ullada», Costa i Ll. (*IH. Cat.*, p. 6). *Morigar-se*. *Moriment*. *Morir*ó.

Mort m. [origens]: «Retrau mon senyor Sent Jacme que fe sens obres *morta* és: aquesta paraula volc N. S. complir en los hostres feytz», Jaume I (*Cròn.*,²⁵ Ag. 1.2); «--- la galera de Tirant se descosí --- tots ploraven --- se confessaren los uns ab los altres e demanaren-se perdó; Plaerdemavida stava gitada en un lit, més *morta* que viva, e Tirant aconortant-la lo mils que podia», JoMartorell (Ag. III, 271).

Mortitxol 'albat' valencià mer. (Alacant), forma amb tractament mossàrab del grup *-īcī-*, que en prolonga al Nord una de murciana i oriolana: «en otras partes de esta provincia se llama *mortichol* al *albat* --- el Obispo de Orihuela --- en 5-x-1775 hubo de acudir --- pues era opuesto a la caridad cristiana celebrar de esa manera el *mortichuelo*, como le llamaban en el --- *panocho* hablado en aquella huerta», Salvà (*Callosa d'En S.* II, 93); en l'alt-aragonès de Bielsa, sense el tractament mossàrab *-cī-* > *-ē-*, anomenen «el *mortis-süelo* qualquier niño enterrado antes de *fer la priméra komuniön*» (1965), *mortixuelo* Bielsa, *-ichuelo* o *-ijuelo* en pobles veïns, *BDC* xxiv, 175; si és correcta la notació *mortigöl* atribuïda a Barnils en *BDC* xvii, 53, hi hauria sonorització aràbiga del so mossàrab, però el *DAG.* atribueix *mortitxol* a Alacant, i cal desconfiar de les confusions que tants fan en la notació d'aqueixos sons. *Mortó*. *Mortor*.

Mort f. [origens], del ll. *mōrs*, *mōrtis* id.: «tot peccador qui és en tenebres de *mort* e en ceg<ue> a de peccad», *Hom.*, 4r9; «nafrà un home per *mort*», ross. princ. S. XIII (supra); «con hom és, fill, malaut fortment e és per alcunes senyals significada la *mort*, adoncs deu hom demanar aquest sagrament darrer ---», Lull (*Do. Pu.*, § 29.2); «Cants de *Mort*», Ausiàs;²⁵ «No serà el goig humà relíquia de la *mort*? / Les penes i els plaers són vana polseguera / que fugint lleva l'home per la por de *morir*: / el goig no pot ser etern, fugitiva fumera ---», Coromines (*Elegia a Ribas*, O. C., 1171, v. 8); «--- O és que aquest *fer etern* és ja la

mort? / --- / I quan vinga aquella hora de temença / --- obriu-me'n, Senyor, uns altres de més grans / per contemplar la vostra faç immensa: / sia'm la *Mort* una major naixença!», Maragall.

Mortada. *Mortador*. *Mortal* [origens], ll. *MORTALIS* id.: «hom és creatura, e *mortal*», «Peccats *mortal*s», Lull (*Do. Pu.*, § 60ss.); «Duquesa mia —dix la Princesa— --- altra cosa no-m posa en mal pensament sinó lo meu cor, qui té molts dubtes, per ço con és cors *mortal*; per què, tinc dubte que --- no-m done passions de donzella *mortal*», JoMartorell (Ag., § 213, p. 60); «l'infant obra com si conegués la seva condició *mortal*, perquè tot el que sap fer, dir, voler i pensar ho ha après en un ambient de sers *mortal*s», Coromines (1922, O. C., 1477b60); popularment a l'Ebre se li dóna el sentit de 'atacat de mort en massa': «en el temps de les olives, a Beissanet, moren també molts tords i estornells: els primers són *mortal*s, sobretot, els dies de vent, en els quals tenen set i van a beure aigua a les bassetes, i ---», Bladé (*Beniss.*, 170).

Mortalitat [Lull], pres del ll. *mortalitas*, *-atis*; hereditàriament *mortalitat* [Lull]; sobretot antigament és sovint 'matança': «mentre la brega era gran --- veçrets gents avallar en terra e fer *mortalitat* de francesos --- que abans que fos tèrcia, los hagren tots qui morts, qui preses», Muntaner (fets de 1283, Casac. II, 17.14); però també és sovint 'mort de molta gent per una epidèmia' i fins l'epidèmia' mateixa; «revelació és stade feta per Mn. St. Michel a un bon hom d'armità --- que ell fasse pau ab los angleses --- e que si no-u fa que Nostre Senyor li darà tres plaques: fam, guerra e *mortalitats*», carta dels cònsols de Castelló d'Empúries, a. 1440 (RLR LXV, 86); «--- per rahó de la dita *mortalitat* e epidèmia --- e axí la dita ciutat era en gran aflicció e pressura», Val., a. 1460 (Gual C., *CongrHiCorAr.* IV, 489); *mortalitat* és castellanisme intolerable, i a penes usat mai ni en mal català.²

Immortal [*DTo.* 1647]: «ni un remoreig profà --- / vessava el cel rogenic immensa melangia, / passava silenciós l'alè dels *Immortal*s, / i pallida, subtil, a la claror darrera / d'aquell agònic jorn, pujava una fumera / per sobre l'ara ardent, en amples espirals», Alover (*El Sacrifici, La Col. de Foc*, 1911); «Si jo fos *immortal* per mi no existiria / aquest grilló del temps, fantasia d'esclau: / em serien iguals l'eternitat i un dia, / no hauria de dir mai als plèrs adéu-siau», Coromines (O. C., 1171, v. 13); *immortalitat* [*DTo.* 1647]: «la meua obra --- on s'estudiaria la Santetat humana, les Delícies de la Terra i els nostres anhels d'*immortalitat*», Coromines (*La Vida Austera*, O. C., 659a). *Immortalitzar* [Lacav.]. *Immortalisme*.

Mortalla [1392, *DAG.*]; «Tirant --- tots los meus sentiments no són --- sinó per a servir la senyoria vostra --- e aquest bon voler que tinc, ab la capida ho prenguí e ab la *mortalla* ho dexaré», JoMartorell (Ag. III, 203); «el vel i la *mortalla* / del cel davalla», etern principi de la saviesa de la nostra gent: del llatí *MORTUALIA* 'vestit de dol', pl. neutre', derivat que ha passat amb el sentit funerari a totes tres llengües de